

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)

Advies voor de jaarlijkse evaluatie van het federale beleid duurzame ontwikkeling

- **Gevraagd door de Federale regering**
- **Goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de FRDO van 03/02/2005**
- **Vorbereid door de werkgroep Strategieën voor duurzame ontwikkeling**
- **De oorspronkelijke taal van dit advies is het Nederlands**

Inhoud

Krachtlijnen van het advies p 2

Situering van het advies p 3

Evaluatie van het federale beleid duurzame ontwikkeling

1. DE BELEIDSCYCLUS OPTIMALISEREN

- **Een stevige institutionele basis p 4**
- **De instrumenten van het beleid beter coördineren p 4**

2. DUURZAME ONTWIKKELING VERGT BELEIDSINTEGRATIE

- **Een beleidskader voor de hele overheid p 5**
- **Samenwerking tussen het federale en regionale niveau p 6**
- **Werk maken van een nationale strategie p 7**
- **Aansluiten bij de Europese strategie duurzame ontwikkeling p 8**

3. GEEN BELEID ZONDER INSTRUMENTEN

- **Investeren in onderzoek p 9**
- **Een instrumentenbord voor duurzame ontwikkeling p 10**
- **Gebruik maken van een ruim gamma instrumenten p 10**

4. DE BURGER BIJ HET BELEID BETREKKEN

- **De inbreng van de civiele maatschappij p 12**
- **Beter communiceren over duurzame ontwikkeling p 12**

Bijlagen p.14

Krachtlijnen van het advies

In dit advies beoordeelt de FRDO het globale beleid en het institutionele kader voor duurzame ontwikkeling in ons land. Het advies gaat niet in op het beleid in specifieke domeinen.

1. DE BELEIDSCYCLUS OPTIMALISEREN

België beschikt over een aantal sterke punten om een duurzame-ontwikkelingsbeleid vorm te geven. Er is een goed uitgebouwd institutioneel raamwerk, en een wettelijk vastgelegde beleidscyclus met onder meer een vierjaarlijks Plan Duurzame Ontwikkeling, tweejaarlijkse rapporten en een georganiseerde participatie. Een optimalisering ervan is nodig, maar dit raamwerk vormt hoe dan ook een onmiskenbare troef om de coherentie van het beleid en de kwaliteit van de beleidsprocessen te vergroten. Belangrijk is tevens dat duurzame ontwikkeling in belangrijke beleidsdocumenten als richtinggevend beleidsconcept erkend wordt (zie bijvoorbeeld de regeringsverklaring van 2003).

2. DUURZAME ONTWIKKELING ALS BELEIDSKADER

Op het vlak van procedures scoort ons land dus goed, maar toch blijkt de duurzame-ontwikkelingsvisie te weinig concreet verankerd in het kernbeleid. De duurzame-ontwikkelingsvisie is in de praktijk niet (steeds) de leidraad van het beleid in de verschillende sectoren en domeinen. De transversale benadering die duurzame ontwikkeling inhoudt, stuit nog te vaak op weerstand omdat hij ingaat tegen de traditionele aanpak en gevestigde belangen. Het brede *ownership* in politiek, administratie en in de samenleving, noodzakelijk om daadwerkelijk vooruitgang te boeken, is nog te weinig aanwezig.

3. WERK MAKEN VAN EEN NATIONALE STRATEGIE

De FRDO is er zich van bewust dat het tijd vergt om een nieuw perspectief en een andere manier van werken ingang te doen vinden. De raad dringt er echter bij de regering op aan zich te blijven inspannen om duurzame ontwikkeling tot een prioriteit te maken in de verschillende beleidsdomeinen en overheidsinstellingen. Naast die "horizontale" is ook een "verticale" integratie van groot belang: meer coördinatie tussen verschillende beleidsniveaus, en dan vooral tussen het regionale en federale, zou de coherentie en efficiëntie van het duurzame-ontwikkelingsbeleid ten goede komen. De FRDO roept dan ook alle betrokkenen op zich daadwerkelijk te engageren voor de nationale strategie duurzame ontwikkeling (NSDO) die momenteel in voorbereiding is.

4. INDICATOREN VASTLEGGEN

In die NSDO zou ook het uitwerken van een instrumentenbord aan bod komen, met een gamma indicatoren voor het meten van de vooruitgang inzake duurzame ontwikkeling. De raad vindt dat daaraan veel aandacht dient te worden besteed: een instrumentenbord van indicatoren is immers noodzakelijk om de feitelijke situatie goed te kunnen evalueren, niet-duurzame trends te identificeren, toekomstscenario's uit te werken, doelstellingen vast te leggen, de impact van maatregelen in te schatten (effectbeoordeling) en doeltreffend over duurzame ontwikkeling te communiceren.

5. DE BELEIDSINTENTIES UITVOEREN

Tenslotte onderstreept de raad dat het fundamenteel is instrumenten, middelen, termijnen en verantwoordelijkheden vast te leggen om doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling te realiseren. Zonder die concrete invulling blijft het beleid beperkt tot het formuleren van intenties en wordt de implementatiekloof, waar de FRDO al herhaaldelijk op gewezen heeft¹, steeds groter.

6. DE BURGER BIJ HET BELEID BETREKKEN

¹ De kloof tussen beleidsdoelstellingen en de feitelijke situatie werd onder meer aangehaald in het FRDO-memorandum aan de nieuwe federale regering van 2003 (2003a04) en het Advies ter voorbereiding van de Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg (2002a06)

Ook het uitbreiden van het draagvlak voor het duurzame-ontwikkelingsbeleid in ons land zou een belangrijke bekommernis moeten zijn. Dit houdt in dat inspanningen nodig blijven om de burger en zijn organisaties actief bij het beleid te betrekken en het concept duurzame ontwikkeling te vertalen naar een ruim publiek. Een politiek leadership kan hierbij een belangrijke rol spelen.

Situering van het advies

- [a] In het federale regeerakkoord 2003 staat vermeld: *“De vooruitgang van het beleid inzake duurzame ontwikkeling zal jaarlijks worden onderzocht door de ministerraad, op basis o.m. van*
- *een rapport van de Task-Force van het Federaal Planbureau over duurzame ontwikkeling*
 - *een verslag van de ICDO over de uitvoering van het plan in elke administratie en elke federale instelling*
 - *een begeleidend advies van de FRDO.*
- Deze verslagen zullen aan het parlement worden overgezonden”.*²
- [b] De FRDO betreurt dat hij voor zijn advies niet kon beschikken over de onder [a] vermelde rapporten van de Task Force Duurzame Ontwikkeling en de ICDO, gezien het hier over belangrijke en recente informatiebronnen gaat om de vooruitgang te beoordelen op het vlak van het duurzame-ontwikkelingsbeleid. ³ De FRDO vraagt dan ook voor adviezen bij de evaluatie van het beleid de volgende jaren, tijdig over de verslagen te kunnen beschikken van de betrokken actoren. Bij de optimalisering van de beleidscyclus dient daar rekening mee te worden gehouden.
- [c] In dit advies zal de FRDO zich, om de in de vorige paragraaf vermelde reden, grotendeels beperken tot een beoordeling over het globale beleid en over het institutionele kader voor duurzame ontwikkeling in ons land. Het advies is dan ook ruimer dan een evaluatie van het duurzame-ontwikkelingsbeleid van afgelopen jaar. Het gaat echter niet in detail in op de feitelijke toestand of het beleid en de implementatie ervan in specifieke domeinen.

² De raad vestigt er de aandacht op dat de Nederlandse tekst van het regeerakkoord hier verschilt van de Franse, waar sprake is van “des rapports de développement durable de la Task Force ...” en “du rapport de la CIDD”. Het tweede Plan (§4101) verwijst eveneens naar die specifieke documenten. Het derde rapport van de TFDO zal echter pas in de herfst van dit jaar verschijnen en het ICDO-verslag wordt steeds eind maart-begin april van elke jaar gepubliceerd. Beide instellingen hebben dan ook een verslag opgemaakt specifiek voor de evaluatie in de ministerraad.

³ De FRDO kon wel gebruik maken van informatie die de actoren van het beleid (TFDO, ICDO en PODDO) meedeelden tijdens een hoorzitting voor dit advies op 6/1/2005

Evaluatie van het federale beleid duurzame ontwikkeling

1. DE BELEIDSCYCLUS OPTIMALISEREN

Een stevige institutionele basis

- [1] Het duurzame-ontwikkelingsbeleid in België is, zeker in vergelijking met andere landen, institutioneel goed onderbouwd. De wet van 5 mei 1997 over de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling heeft een beleidscyclus vastgelegd van vierjaarlijkse plannen met voorafgaande consultatie, tweejaarlijkse rapporten en adviezen van het maatschappelijke middenveld. De wet bepaalde ook de verantwoordelijkheden van de verschillende betrokken actoren: de ICDO, de TFSD en de FRDO.⁴ Door de wetten van resp. 25 februari 2002 en 22 september 2004 werden daar later de Programmatorische OverheidsDienst Duurzame Ontwikkeling (PODDO) en de cellen duurzame ontwikkeling aan toegevoegd.
- [2] Deze institutionele basis is fundamenteel voor het duurzame-ontwikkelingsbeleid in ons land. Het wettelijk verankerde beleidskader is een belangrijke realisatie die een troef vormt voor de verbetering van de kwaliteit van het beleid en de beleidsprocessen. Het maakt het mogelijk tijdig spanningsvelden tussen de economische, ecologische en sociale dimensie bij beleidsbeslissingen te identificeren en win-situaties te creëren. De meerwaarde die het Belgische beleidskader kan bieden, wordt ook onderstreept in de recente vergelijkende studie van Ingeborg Niestroy over duurzame-ontwikkelingsstrategieën in negen Europese landen: "*The institutional setting has beneficial potentials.*"⁵

De instrumenten van het beleid beter coördineren

- [3] Toch zijn een aantal aanpassingen wenselijk om de beleidscyclus te optimaliseren. De FRDO wees er in een recent advies nog op dat er "*onder meer om redenen van timing te weinig interactie en coördinatie is tussen de verschillende instrumenten van de wet*"⁶. Zo meent de raad dat het tweede plan meer had kunnen verwijzen naar en verder bouwen op het eerste plan waar het identieke topics en acties behandelt, en zich ook had kunnen plaatsen in de drie toekomstscenario's die het tweede rapport schetst⁷. Anderzijds kan ook het federale rapport beter afgestemd worden met het federale plan: het rapport dient immers het gevoerde beleid te evalueren, dat in belangrijke mate gebaseerd is op het plan voor duurzame ontwikkeling.⁸
- [4] Een betere coördinatie tussen de verschillende beleidsinstrumenten kan bijdragen tot de kennisopbouw en het leerproces op het vlak van duurzame ontwikkeling. Het is evident dat de verschillende actoren van de wet eigen klemtonen kunnen leggen vanuit hun specifieke opdracht, ervaring en visie, maar zonder adequate opvolging van bestaande beleidsanalyses en –instrumenten is het onmogelijk cumulatief een grotere knowhow te realiseren. In dit verband waardeert de FRDO de intentie van de TFSD om in het derde rapport dat dit jaar verschijnt, de uitvoering van het eerste Plan te evalueren⁹.
- [5] De raad meent dat het ook nuttig zou zijn in het derde rapport verder te werken met de zes prioritaire thema's van de Europese strategie voor duurzame ontwikkeling die als uitgangspunt werden genomen voor het tweede plan. Dit zou ook vergelijkingen op Europees niveau makkelijker maken. Verder herneemt de FRDO met het oog op toekomstige rapporten zijn aanbeveling om de timing van het rapport binnen de beleidscyclus – de tweejaarlijkse publicatie- te respecteren. ."¹⁰

⁴ Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling, Task Force Sustainable Development van het Planbureau, Federale Raad Duurzame Ontwikkeling.

⁵ Ingeborg Niestroy (EEAC) "Sustaining sustainability", januari 2005, p 20 country analysis Belgium

⁶ FRDO advies voorontwerp federaal plan 2004a04 § 31

⁷ Cf. FRDO-advies voorontwerp federaal plan 2004a04 § 39

⁸ Cf memorandum FRDO 2003: 2003a04 § 26

⁹ Cf. Working paper 6-04 TFSD Federaal Planbureau "Beleidsbeoordelingen voor een duurzame ontwikkeling" (februari 2004), 4.2

¹⁰ FRDO 2002a06 "Advies ter voorbereiding van de Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg", technische fiche § 2.2

- [6] In het in paragraaf 4 vermelde werkdocument van de TFSD wordt eveneens aangekondigd dat er “verschillende argumenten (zijn) om in het deel over evaluatie in een derde rapport meer gebruik te maken van indicatoren”.¹¹ De FRDO ondersteunt deze zienswijze, vanuit zijn bekommernis over een instrumentenbord te beschikken om de vooruitgang inzake duurzame ontwikkeling in ons land te meten (zie § 26). De TFSD onderstreept in dit verband “toch blijft de keuze van indicatoren zeer subjectief”¹². Een inbreng van de maatschappelijke organisaties kan dan ook belangrijk zijn in dit domein, zoals het tweede federaal rapport vermeldt: “(...) participatie is ook nodig om basisindicatoren te kiezen”¹³. De FRDO is graag bereid om met de TFSD en andere actoren te overleggen over een dergelijke inbreng, conform zijn advies van vorig jaar.¹⁴
- [7] De FRDO waardeert de inspanningen om het ICDO-rapport toegankelijker te maken, zodat het verder kan uitgroeien tot een effectief instrument om de implementatie van het federaal plan duurzame ontwikkeling op te volgen. Wat dat laatste betreft, vindt de raad het positief¹⁵ dat de rapportage nog dit jaar aangevuld wordt met tabellen over wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van acties, welke timing geldt en met welke indicatoren men de implementatie zal opvolgen.¹⁶

¹¹ Working paper 6-04 TFSD Federaal Planbureau “Beleidsevaluaties voor een duurzame ontwikkeling” (februari 2004), 4.2. Zie ook Working Paper TFSD 4-04 “Indicateurs pour un développement durable: aspects méthodologiques et développements en cours”, 4.1: “Dans le troisième rapport, la partie relative à l’analyse et l’évaluation de la politique devrait plus systématiquement utiliser des indicateurs pour évaluer la mise en oeuvre des politiques et pour mettre en évidence le fait que les objectifs des politiques sont, ou ne sont pas, atteints. »

¹² Working paper 6-04 TFSD Federaal Planbureau “Beleidsevaluaties voor een duurzame ontwikkeling” (februari 2004), 4.2.

¹³ Cf. tweede Federaal rapport (2002) “Een stap naar duurzame ontwikkeling?” 5.5.2

¹⁴ FRDO 2004a01 (19/2/2004) “Advies over het participatief opmaken van een instrumentenbord voor duurzame ontwikkeling voor België.”. De ICDO-secretaris reageerde positief op dit voorstel tijdens de hoorzittingen voor dit advies. “Het zou inderdaad nuttig zijn, om de set indicatoren aan te vullen, dat ICDO, TFSD en FRDO samen bekijken wat nodig is.” (Jan Verschooten, 6/1/2005)

¹⁵ Cf. FRDO 2004a04 § 67

¹⁶ Cf. tweede Plan § 4102, motivatienota regering over het advies van de FRDO over het voorontwerp van tweede Plan, en informatie van ICDO-secretaris Jan Verschooten tijdens de hoorzitting voor onderhavig advies op 6/1/2005

2. DUURZAME ONTWIKKELING VERGT BELEIDSINTEGRATIE

Een beleidskader voor de hele overheid

- [8] Duurzame ontwikkeling is als centraal aandachtspunt ingeschreven in het regeerakkoord van 2003, en de verantwoordelijkheid ervoor is na de herschikking van de regering in 2004 toevertrouwd aan de Staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling en Sociale Economie, toegevoegd aan de Minister van Begroting en Overheidsbedrijven. Het is echter cruciaal dat het concept voor de hele regering en de hele administratie een referentie vormt: duurzame ontwikkeling heeft immers betrekking op verschillende beleidsdomeinen, en op de interacties tussen economische, sociale en milieudoelstellingen. In dit verband dient vastgesteld dat de analyse in het tweede federaal rapport onveranderd geldt: “*De verspreiding van het concept van duurzame ontwikkeling en de vijf basisbeginselen blijft te beperkt in de jaarlijkse beleidsnota’s en in regelgevende teksten*”¹⁷ De FRDO herhaalt dan ook de vraag die hij in zijn jongste memorandum aan de regering stelde: “*dat alle federale ministers duurzame ontwikkeling als hun effectieve verantwoordelijkheid beschouwen en dat voor alle beleidsdomeinen duurzame ontwikkeling als beleidskader zou functioneren.*”¹⁸
- [9] Conform zijn recente advies over de herziening van de Europese strategie duurzame ontwikkeling, pleit de FRDO ervoor de bevoegdheid voor duurzame ontwikkeling, die de verschillende beleidsdomeinen overstijgt, in de toekomst onder te brengen bij de persoon die verantwoordelijk is voor het beleid in zijn geheel – in dit geval de eerste minister. Die kan zich evenwel laten bijstaan door een staatssecretaris, om te garanderen dat het beleidsdomein voldoende aandacht krijgt.
- [10] Het parlement zou ertoe kunnen bijdragen van duurzame ontwikkeling een centraal aandachtspunt te maken, door het beleid ter zake actiever op te volgen.¹⁹ In het eerste Plan was reeds het voorstel opgenomen om jaarlijks een parlementair debat te wijden aan “de toekomstverkenning op het vlak van duurzame ontwikkeling”²⁰. In de praktijk is daar echter weinig van gerealiseerd. Duurzame ontwikkeling is sinds 1998 viermaal aan bod gekomen in verschillende parlementaire werkgroepen, maar onder meer door een gebrek aan continuïteit heeft dit weinig opgeleverd.²¹ Een grotere betrokkenheid van de parlementsleden als vertegenwoordigers van de bevolking zou de duurzame-ontwikkelingsstrategie nochtans een breder draagvlak en meer gezag kunnen geven.
- [11] Wat de administratie betreft, meent de FRDO dat de cellen duurzame ontwikkeling, die conform het regeerakkoord van 2003 zijn opgericht, een belangrijke rol kunnen spelen in de verschillende federale overheidsdiensten. Via deze cellen wil de regering “*de implementatie van duurzame ontwikkeling in het beleid verstevigen*”²² De FRDO meent dat die cellen inderdaad een belangrijke bijdrage kunnen leveren tot een transversaal duurzame-ontwikkelingsbeleid, mits ze over voldoende middelen kunnen beschikken in termen van mankracht en van budget (onder meer voor opleiding en *capacity building*).²³
- [12] De cellen duurzame ontwikkeling hebben bij wet ook de opdracht gekregen tot “*het uitvoeren van een DOEB*”²⁴ of het coördineren van de uitvoering van een DOEB op beslissingen overeenkomstig het actieplan”²⁵. De FRDO vindt dit een belangrijke evolutie. De raad heeft immers steeds beklemtoond dat een DOEB een nuttig instrument is dat dient ontwikkeld en op ruime schaal gebruikt te worden in het

¹⁷ Task Force Duurzame Ontwikkeling Federaal Planbureau, Federaal Rapport 2002 “Een stap naar duurzame ontwikkeling?”, 5.6.1 (p. 214). De TFSD herhaalde die stelling tijdens de hoorzittingen voor dit advies op 6/1/2005: “Implementatie is geen kwestie van maatregelen maar van prioriteiten. Duurzame ontwikkeling blijft marginaal t.o.v. het regeringsbeleid.”

¹⁸ Memorandum 2003a04 §§ 3 en 4

¹⁹ Cf. FRDO 2003a04 § 30, 2004a04 § 85, 2003a09 § 29, 2004a09 § 14

²⁰ § 773 Federaal Plan inzake duurzame ontwikkeling 2000-2004

²¹ Cf. Ingeborg Niestroy (EEAC) “Sustaining sustainability”, december 2004, p 8 country analysis Belgium

²² KB houdende oprichting van cellen duurzame ontwikkeling, BS 06/10/2004 (2004-3957)

²³ Dit stond reeds vermeld in het FRDO-advies over de verticale integratie van duurzame ontwikkeling, onder de hoofding “De capaciteiten van de administratie versterken” (2003a09, §§ 40-44)

²⁴ duurzame-ontwikkelingseffectbeoordeling

²⁵ KB van 22/9/2004, art.4 in BS 06/10/2004, p 70357

beleid²⁶. Effectbeoordelingen dragen immers niet alleen bij tot het kwalitatief en kwantitatief onderbouwen van het beleid, maar ook tot de integratie ervan, en dus tot het transversale karakter van duurzame ontwikkeling. De FRDO vraagt dat er voldoende aandacht gaat naar kennisopbouw op het vlak van effectbeoordeling en dat er wordt toegezien op de kwaliteit ervan: een DOEB die niet accuraat uitgevoerd wordt door een gebrek aan knowhow, middelen of *goodwill*, dreigt immers de hele benadering te doen stranden in subjectivisme en formalisme.²⁷

Samenwerking tussen het federale en regionale niveau

- [13] [Duurzame ontwikkeling heeft niet alleen betrekking op verschillende beleidsterreinen, maar ook op verschillende beleidsniveaus. In België zijn de bevoegdheden inzake duurzame ontwikkeling verdeeld tussen de federale overheid en de gefedereerde entiteiten, zowel voor economische, sociale als milieuaspecten. Om toch tot een coherent en efficiënt beleid te komen in ons land, is er coördinatie nodig tussen de verschillende beleidsniveaus (federale overheid, gewesten en gemeenschappen, lokale besturen). Een effectief duurzame-ontwikkelingsbeleid vraagt niet alleen horizontale (tussen beleidsdomeinen) maar ook verticale integratie (tussen beleidsniveaus).
- [14] In zijn recente advies over de verticale integratie van duurzame ontwikkeling vermeldde de FRDO een aantal procedures en instrumenten die tot een dergelijke integratie kunnen bijdragen, zowel op politiek uitvoerend, wetgevend als op ambtelijk vlak. De FRDO wees er echter ook op dat hierbij ook een politieke wil en engagement bij alle betrokkenen vereist is: *“Integratie heeft te maken met structuren, maar ook met een mentaliteitswijziging, met name met een grotere bereidheid om van (bestaande) coördinatie-instrumenten gebruik te maken en om rekening te houden met andere beleidsniveaus.”*²⁸. Een duurzame-ontwikkelingsbeleid zal pas efficiënt zijn wanneer politici op alle niveaus hun verantwoordelijkheid op dit vlak opnemen.

Werk maken van een nationale strategie

- [15] Een coördinatie van het duurzame-ontwikkelingsbeleid van de verschillende overheden in ons land is fundamenteel om tot een nationale strategie voor duurzame ontwikkeling (NSDO) te komen. België heeft er zich, net als de andere deelnemers aan de Wereldtop in Johannesburg, in 2002 immers toe verbonden tegen 2005 te beginnen met de implementatie van een dergelijke strategie. Een intergouvernementele werkgroep is bezig met deze NSDO, en de beleidsnota 2004 van de Staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling vermeldt dat een “Interministeriële Conferentie Duurzame Ontwikkeling” zal worden opgericht om het overleg te organiseren. De FRDO wees in vroegere adviezen reeds op het nut van dit instrument²⁹, en roept alle betrokkenen op zich in te zetten om tot een positief resultaat te komen.
- [16] Om de NSDO uit te werken, zal *“in een eerste fase tegen medio 2005 getracht worden een gemeenschappelijke raamwerk, dat verder kijkt dan het “klassieke” vierjarenperspectief, op te maken.”*³⁰. De FRDO vindt dit een belangrijke stap. In zijn advies over het voorontwerp van het tweede federaal plan wees hij er reeds op dat de NSDO een beleidsvisie op lange termijn zou moeten bieden.³¹ Om niet-duurzame trends om te kunnen buigen, dient een duurzame-ontwikkelingsbeleid rekening te houden met economische, sociale en ecologische projecties voor periodes van 10, 20, 30 tot 50 jaar en meer, afhankelijk van de specifieke problematieken. Een dergelijke benadering is in het actiedeel van het tweede federale plan te weinig aanwezig. Dit is wellicht te wijten aan de afstemming ervan met het federale regeerakkoord, wat het voordeel biedt dat een groter politiek draagvlak gecreëerd wordt, maar het nadeel heeft dat de scope te zeer beperkt wordt tot de regeertermijn.
- [17] In de vermelde vergelijkende studie stelt Ingeborg Niestroy in dit verband dat door de politieke toetsing van het beleid in ons land, een duurzame-ontwikkelingsstrategie over een langere termijn dan de regeerperiode, hoe noodzakelijk ook, voor de meeste geïnterviewde betrokkenen onrealistisch lijkt. Als

²⁶ Zie bv. 2001a16 (Tweede advies over de strategie voor duurzame ontwikkeling van de Europese Unie), § 8

²⁷ De FRDO heeft hier recent nog op gewezen in zijn advies over het voorontwerp van het tweede federaal plan (2004a04 § 68) en in zijn advies over de Europese strategie duurzame ontwikkeling (2004a09 § 29).

²⁸ FRDO 2003a09, § 0

²⁹ Advies over de verticale integratie van duurzame ontwikkeling en multilevel governance (2003a09, §§ 13 en 14), advies voor de wereldtop in Johannesburg (2002a06, § 12).

³⁰ Beleidsnota van de staatssecretaris voor duurzame ontwikkeling, 12/10/2004 (Kamer DOC 51: 1371/003, p 19)

³¹ FRDO 2004a04, §§ 40 en 54

mogelijke oplossing voor dit probleem suggereert ze een onderscheid te maken tussen een langetermijnstrategie en kortetermijn-actieplannen met maatregelen die aansluiten bij het regeerakkoord.³² De FRDO meent dat de uitwerking van de NSDO een goede gelegenheid biedt om over toekomstverkenningen na te denken en scenario's te onderzoeken. De federale rapporten vormen op dit vlak belangrijke informatiebronnen. Het zou een gemiste kans zijn indien de NSDO zich zou beperken tot het samenbrengen van plannen en initiatieven zonder overkoepelende visie op lange termijn en zonder synergieën te realiseren tussen verschillende bevoegdheidsniveaus via een bottom-up benadering.

- [18] De FRDO meent dat de verschillende parlementen in ons land bij de reflectie over langetermijnscenario's en over een nationale strategie duurzame ontwikkeling een belangrijke rol kunnen spelen.³³ Daarom vraagt de raad³⁴ dat de verschillende parlementen in ons land de uitwerking van de NSDO actief zouden opvolgen, en dat de regeringen deze strategie (vermits die verder dient te reiken dan de regeertermijnen), politiek zouden laten goedkeuren in de betrokken parlementen.³⁵
- [19] De Raad dringt er op aan dat België ook op internationaal vlak een actieve rol blijft spelen om de 2005-doelstelling uit het *Johannesburg Plan of Implementation* met betrekking tot nationale strategieën mee waar te maken. Dit kan door mee te werken aan uitwisselingen en door het actief ondersteunen van de opmaak van NSDOs via internationale samenwerking.

Aansluiten bij de Europese strategie duurzame ontwikkeling

- [20] Het is niet alleen belangrijk in eigen land het duurzame-ontwikkelingsbeleid te coördineren. Een afstemming met supranationale niveaus is evenzeer noodzakelijk. Zowel op mondiaal niveau (Rio, Johannesburg, het Kyoto-protocol ...) als op dat van de Europese Unie worden beslissingen genomen die een weerslag hebben op het Belgische beleid: er is een *download* van internationale beslissingen naar nationale, regionale en lokale niveaus (bv. de omzetting van Europese richtlijnen). Maar omgekeerd en even belangrijk is de *upload* van internationale beslissingen vanuit die niveaus, zowel door het aanbrengen van informatie als door het meedelen van standpunten.
- [21] In die context acht de FRDO het nuttig de duurzame-ontwikkelingsstrategie in eigen land te laten aansluiten bij de Europese strategie voor Duurzame Ontwikkeling (EUSDS), en vindt hij het een goed initiatief in het tweede plan de prioritaire thema's van de EUSDS als uitgangspunt te nemen. Dit kan ook tot een grotere continuïteit leiden in het Belgische beleid en voor coherentie zorgen met het beleid van de Europese Unie en de Europese partners.³⁶ Een beleid dat op verschillende niveaus niet consistent en complementair is, bijvoorbeeld in domeinen als landbouw, energie of transport, zal immers sterk aan effectiviteit inboeten.
- [22] De FRDO sluit zich daarom aan bij de aanbeveling van de EESC dat ter gelegenheid van de Lentetop, de lidstaten verslag zouden uitbrengen over (de implementatie van) hun duurzame-ontwikkelingsstrategie³⁷. Dit kan bijdragen tot een grotere coherentie tussen het Europese en nationale beleid en perspectieven openen voor een nauwere samenwerking op dit vlak tussen de EU en haar lidstaten, en tussen lidstaten onderling, onder meer door knowhow bijeen te brengen, ervaringen uit te wisselen en "*best practices*" te definiëren³⁸. De FRDO vraagt de Belgische regering er op Europees niveau voor te pleiten deze aanpak van verticale coherentie vast te leggen als onderdeel van de EUSDS en er de nodige middelen voor vrij te maken. Ook de raden voor duurzame ontwikkeling in de lidstaten kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

³² Ingeborg Niestroy (EEAC) "Sustaining sustainability", december 2004, p 8/9 country analysis Belgium

³³ Zie ook § 10 van dit advies

³⁴ Conform zijn advies over de verticale integratie van het beleid (2003a09 § 29) en over het voorontwerp van federaal plan 2004-2008 (2004a04 § 85)

³⁵ Het Federale Parlement heeft er zich in een resolutie (doc 50 1894/007) trouwens toe verbonden een actievere rol te spelen in het duurzame-ontwikkelingsbeleid (cf. tweede plan § 4306)

³⁶ FRDO 2004A04 § 19

³⁷ European Economic and Social Committee SC/021 – CESE 289/2003 (27/2/2003): "The Lisbon strategy and sustainable development", 6.5.

³⁸ zie hierover naast de vermelde EEAC-studie van I. Niestroy ook het werkdocument van de Commissie: "National Sustainable Development Strategies in the European Union" (April 2004), 7.1 en 7.2

- [23] In haar beleidsnota 2004 schrijft de Staatssecretaris dat het Belgische standpunt inzake de herziening van de EUSDS onder andere gebaseerd zal zijn op het advies dat de FRDO haar hierover bezorgde. De FRDO waardeert dit, en vraagt conform zijn advies dat ons land expliciet de koppeling zou verdedigen van de EUSDS en de Lissabon-review. De FRDO betreurt in dit verband dat beide processen niet samen bekeken worden ter gelegenheid van de Europese Lentetop van 2005, zoals oorspronkelijk voorzien was. De raad stelt immers vast dat de Göteborg- en Lissabon-processen momenteel onafhankelijk van elkaar functioneren, en meent dat om tot een coherent beleid te komen, het absoluut nodig is beide processen beter op elkaar af te stemmen bij de herziening. Europa moet duidelijk maken hoe de twee processen elkaar kunnen aanvullen, welke spanningsvelden er tussen beide bestaan en welke keuzes dit met zich brengt, hoe de korte- en langetermijndoelstellingen zich tot elkaar verhouden.
- [24] De Göteborg- en Lissabon-processen dienen coherent ingepast te worden in een duurzame-ontwikkelingsstrategie als referentiekader van het hele EU-beleid, of zoals het huidige Luxemburgse voorzitterschap het in zijn prioriteiten omschrijft: *“Le développement durable est un principe directeur qui s’applique à l’ensemble des politiques de l’Union, que ce soit l’économie, le domaine social, l’environnement, la pêche, l’agriculture, les finances publiques, Ainsi, la Présidence luxembourgeoise estime qu’au niveau de la révision de la stratégie de développement durable, il est indispensable que toutes les formations du Conseil fassent le point sur le caractère durable de leur action.”*³⁹
- [25] Verder meent de raad dat ons land met het oog op een verticale beleidsintegratie niet alleen in de EU, maar ook in andere internationale instellingen zou moeten pleiten voor een betere integratie van duurzame ontwikkeling in het beleid van die instellingen.⁴⁰ Duurzame ontwikkeling is immers een uitdaging op wereldschaal, waar alle internationale instellingen en beleidsprocessen een gezamenlijk en coherent antwoord moeten op bieden. Er dient over gewaakt dat duurzame ontwikkeling in het noorden niet leidt tot economische, sociale en ecologische problemen in het zuiden. Bovendien is het niet aanvaardbaar dat landen die zich inspanningen getroosten om tot een duurzame ontwikkeling te komen, bijvoorbeeld via een internalisering van kosten, op internationaal niveau met een concurrentiële handicap geconfronteerd worden ten opzichte van economieën die zich niet duurzaam ontwikkelen. De raad neemt nota van de engagementen op dit vlak in het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling 2004-2008 en in de beleidsnota van Staatssecretaris Van Weert, en zal nog dit jaar op vraag van minister De Gucht een advies uitbrengen in verband met duurzame-ontwikkelingsaspecten van internationale handel.
- [26] Tenslotte waardeert de raad dat de Staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling ernaar streeft *“België in de kopgroep van de wereld te houden wat processen van duurzame ontwikkeling betreft en om ons land actief te doen deelnemen aan internationale onderhandelingen”*⁴¹. Ons land heeft als lid van de Commissie voor duurzame ontwikkeling (CSD) van de Verenigde Naties inderdaad een verantwoordelijkheid op dit vlak.

³⁹ Cf. http://www.eu2005.lu/fr/presidence/priorites_et_pgm/priorites/

⁴⁰ Zie onder meer FRDO 2004a09, § 79, FRDO 2002a06, § 47, FRDO 2004a12 §§ 64 en 65

⁴¹ “Beleidsnota Staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling, Kamer 12/10/2004 - Doc 51: 1371/003

3. GEEN BELEID ZONDER INSTRUMENTEN

[27] De FRDO heeft in het verleden herhaaldelijk vastgesteld dat het duurzame-ontwikkelingsbeleid te vaak beperkt blijft tot algemene principes en doelstellingen. De overgang van discours naar actie, van objectieven naar maatregelen blijkt geen evidentie.⁴² Toch is die stap noodzakelijk, indien het beleid zich niet wil beperken tot het louter formuleren van intenties. Er is dan ook meer aandacht nodig voor de instrumenten die het beleid vorm geven, zowel de juridische, economische als sociale.

Investeren in onderzoek

[28] Een belangrijk instrument is ongetwijfeld onderzoek. Een goede besluitvorming stoelt op een wetenschappelijke basis, en onderzoek rond duurzame ontwikkeling is fundamenteel voor de analyse van de huidige toestand en het uitwerken van toekomstverkenningen. Het tweede plan beloofde enerzijds meer te investeren in research rond duurzame ontwikkeling, anderzijds de samenwerking terzake tussen wetenschappelijke en vormingsinstellingen te versterken.⁴³ In zijn advies over het tweede plan vroeg de raad deze algemene voorstellen te concretiseren en op korte termijn uit te voeren.⁴⁴ Het is immers cruciaal het beleid te onderbouwen met degelijk onderzoek, die research op een gecoördineerde wijze uit te voeren, en de resultaten ervan ruim bekend te maken en daadwerkelijk te gebruiken.

[29] In die context vindt de FRDO het een belangrijk initiatief dat in het kader van het tweede plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling (POD Wetenschapsbeleid), een onderzoek opgestart is naar effectbeoordeling⁴⁵. Dit kan immers bijdragen tot de *capacity building* bij de PODDO en de cellen Duurzame Ontwikkeling die nodig is om de duurzame-ontwikkelingseffectbeoordelingen, vermeld in § 9, grondig en accuraat uit te voeren. De raad waardeert tevens dat dit onderzoek via een "gebruikerscomité" de maatschappelijke actoren laat participeren, en vraagt ook in een latere fase bij de implementatie en monitoring van het instrument betrokken te worden.

[30] De raad is van mening dat investeren in onderzoek en ontwikkeling in het algemeen van groot belang is. De FRDO vraagt, duurzame ontwikkeling als referentiekader te hanteren voor onderzoeksprogramma's⁴⁶ en sterk te investeren in onderzoek naar eco-efficiënte innovatie en milieutechnologie. Technologische innovatie kan immers bijdragen tot een ontkoppeling van groei en verbruik van energie en grondstoffen, tot een grotere eco-efficiëntie van onze economie, tot een kosteneffectiever milieubeleid en tot sociaal-economische voordelen door de competitieve voorsprong die een innovatiepolitiek met zich kan brengen. De koppeling van economische, sociale en ecologische performantie in dit domein kan sterk bijdragen tot de duurzame ontwikkeling van ons land.⁴⁷ De raad beklemtoont hierbij dat niet alleen technologisch onderzoek nodig is: er dient ook aandacht te gaan naar sociaal-wetenschappelijk onderzoek, onder meer naar de maatschappelijke oorzaken en gevolgen van onze huidige productie- en consumptiepatronen, en naar de gedragsveranderingen die nodig zijn om tot een duurzamer ontwikkeling te komen.

Een instrumentenbord voor duurzame ontwikkeling

⁴² Cf. advies voorontwerp tweede plan (2004a04, §§ 61 en volgende). Dit is ook de mening van I. Niestroy: "*In general it is said that objectives are fairly easy to agree upon, but battles start when it comes to measures*" (Sustaining sustainability", december 2004, p 8 country analysis Belgium)

⁴³ § 4202

⁴⁴ FRDO 2004a04 § 63

⁴⁵ Het gaat hier meer bepaald om de studie "*Methodology and feasibility of sustainability impact assessments – case: federal policy-making processes*", een samenwerkingsproject van verschillende universiteiten en onderzoekscentra dat in juli 2004 opgestart is

⁴⁶ Cf Memorandum aan de nieuwe federale regering 2003a04 § 37

⁴⁷ Zie hier het advies over de herziening van de Europese strategie duurzame ontwikkeling, FRDO 2004a09 §§ 24 en volgende. In § 31511 van het tweede Plan wordt "de ondersteuning van technische en technologische vernieuwing" vermeld in het kader van actie 15 "Minder gebruik van natuurlijke hulpbronnen"

- [31] Een belangrijke piste voor onderzoek op het vlak van duurzame ontwikkeling betreft de indicatoren. De FRDO wees in § 5 reeds op het belang ervan: een “instrumentenbord” van indicatoren is nodig om de feitelijke situatie in te schatten, doelstellingen te bepalen, het beleid te evalueren, toekomstscenario's uit te werken en de impact van maatregelen te voorspellen (effectbeoordeling). Indicatoren vormen ook een belangrijk communicatie-instrument.⁴⁸ De FRDO heeft de regering reeds eerder gevraagd een instrumentenbord voor duurzame ontwikkeling in te voeren, zoals reeds in enkele van onze buurlanden is gebeurd.⁴⁹
- [32] In zijn motivatienota met betrekking tot het advies van de FRDO over het voorontwerpplan, antwoordt de regering op deze vraag naar indicatoren dat de ICDO tegen midden 2005 een oefening gepland heeft met opvolgingsindicatoren voor de acties van het tweede plan.⁵⁰ Verder stelt de nota dat “*het opstellen van een ruime indicatoren tabel deel zal uitmaken van de besprekingen rond een nationale strategie*”. De FRDO vindt dit een positieve evolutie en hoopt dat de twee adviezen die hij uitbracht over indicatoren⁵¹ kunnen bijdragen tot het uitwerken van dit nationale instrumentenbord.
- [33] In dit verband is het nuttig ook rekening te houden met wat op Europees vlak gebeurt, vooral gezien het tweede Plan vertrekt vanuit de thema's van de EUSDS. Het platform 'Indicatoren voor een Duurzame Ontwikkeling' van het Federaal Wetenschapsbeleid heeft om die reden zijn werkprogramma afgestemd op de Europese ontwikkelingen terzake. Zo is binnen Eurostat een internationale werkgroep opgericht rond indicatoren voor duurzame ontwikkeling (SDI). Deze werkgroep zal een lijst van SDI voorstellen voor de herziening van de EUSDS, en een aantal aanbevelingen formuleren. De FRDO stelde in zijn recent advies over de EUSDS-review dat het om een interessant initiatief gaat, ook omdat dit project aandacht heeft voor de wisselwerkingen tussen de indicatoren, wat van groot belang is om tot een beleidsintegratie te komen op het vlak van duurzame ontwikkeling.⁵²

Gebruik maken van een ruim gamma instrumenten

- [34] Naast “zachte” instrumenten als onderzoek, opleiding en communicatie zijn ook meer bindende instrumenten nodig van juridische en economische aard. De FRDO wees er in zijn advies over het voorontwerp van het tweede plan op dat die te weinig aan bod komen in het huidige duurzame-ontwikkelingsbeleid.⁵³ Dit terwijl ze absoluut nodig zijn om cruciale aspecten van duurzame ontwikkeling te realiseren als de internalisering van externe kosten, al moet er daarbij over worden gewaakt dat de concurrentiepositie van ons land niet in het gedrang komt, bijvoorbeeld als we dit als enige zouden invoeren. De raad waardeert dat in het tweede plan rekening is gehouden met deze opmerking uit zijn advies over het voorontwerp, en dat een werkgroep zal belast worden met het onderzoek naar de internalisering van kosten (“de juiste prijs”). Deze werkgroep heeft een dringende opdracht en zal haar eindrapport afleveren aan de premier op 1 december 2005. Ook zal België in dit verband op Europees vlak pleiten voor een herziening van de BTW-tarieven ten gunste van duurzame goederen en diensten⁵⁴
- [35] In het algemeen zal het aangewezen zijn een mix van instrumenten te gebruiken om belangrijke doelstellingen van een duurzame-ontwikkelingsbeleid te realiseren, zoals bijvoorbeeld de ontkoppeling van groei en het gebruik van hulpbronnen⁵⁵. In die context dient vermeld dat de Staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling in haar beleidsnota 2004 een globale strategie voor ontkoppeling aankondigt, die de federale regering in overleg met de gewesten zal uitwerken tegen 2007. De FRDO waardeert dat hij hierbij om een advies zal gevraagd worden.

⁴⁸ Om met een ruim publiek te communiceren kan het beleid zich best beperken tot een aantal sleutelindicatoren (cf. de structurele indicatoren van de EU). Die moeten dan wel een evenwichtig beeld geven van de situatie op het vlak van duurzame ontwikkeling-

⁴⁹ Memorandum aan de nieuwe federale regering 2003a04, § 28, Advies voorontwerp federaal plan 2004a04 § 70

⁵⁰ Cf. ook § 2112 van het tweede Plan

⁵¹ 2004a01 “Advies over het participatief opmaken van een instrumentenbord voor duurzame ontwikkeling voor België” en 2002a03 “Advies over indicatoren voor duurzame ontwikkeling”

⁵² FRDO 2004a09 § 36

⁵³ FRDO 2004a04 § 65

⁵⁴ Plan 2004-2008, § 32213

⁵⁵ FRDO advies voorontwerp federaal plan § 66

-
- [36] Om beleidsdoelstellingen effectief uit te voeren, dienen naast instrumenten ook middelen, verantwoordelijkheden en termijnen vastgelegd te worden. De FRDO wees er zowel in zijn advies over het voorontwerp van het eerste als dat van het tweede plan op dat op dat vlak een inspanning nodig is. De raad vindt het positief dat in de finale versie van het tweede plan een aantal acties concreter ingevuld worden dan in het voorontwerp, maar stelt vast dat zelden verwezen wordt naar het budget en de mankracht die nodig is voor de Implementatie van acties. Soms is het ook niet duidelijk wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van de actie, en wanneer maatregelen genomen zullen worden (timing). De raad pleitte daarom voor een overzichtstabel met vermelding per actie wie verantwoordelijk is voor de uitvoering, welke timing er geldt, en welke middelen inzake budget en resources voorzien zijn.⁵⁶ Die tabel zou nog dit jaar gepubliceerd worden door de ICDO, althans wat verantwoordelijkheid, timing en indicatoren betreft (zie terug § 7): de raad kijkt met belangstelling uit naar deze publicatie.
- [37] Wat de uitvoering van doelstellingen en de implementatie van acties betreft, vraagt de FRDO de regering om een follow-up van de bijzondere ministerraad van Oostende (maart 2004). Tijdens deze top werden immers een groot aantal concrete beslissingen genomen, gebundeld in negen hefbomen voor een betere levenskwaliteit. Vele van die acties passen in een duurzame-ontwikkelingsbeleid, en het zou nuttig zijn om conform de rapportering over de acties van het tweede plan duurzame ontwikkeling, een gemotiveerd overzicht te krijgen van de maatregelen van Oostende die al dan niet gerealiseerd zijn, in uitvoering zijn of nog gepland worden. Hetzelfde geldt voor de beslissingen van de bijzondere ministerraad van Gembloux (januari 2004), gericht op het verbreden van het economische draagvlak en het creëren van meer duurzame werkgelegenheid.

⁵⁶ FRDO advies voorontwerp federaal plan § 67

4. DE BURGER BIJ HET BELEID BETREKKEN

[38] Duurzame ontwikkeling is nog te weinig bekend bij de bevolking. Dat blijkt onder meer uit de twee draagvlakenquête's die de FRDO de voorbije jaren uitvoerde. De burger kent het concept niet of nauwelijks, en kan zich dan ook moeilijk identificeren met een beleid op dit vlak. Op die manier dreigt het maatschappelijk draagvlak voor veranderingen op het vlak van consumptie en productie beperkt te blijven. Daarom is het belangrijk de bevolking nauwer te betrekken bij het duurzame-ontwikkelingsbeleid door participatie en communicatie centraal te stellen. Een belangrijke succesfactor daarbij is het voorbeeld en engagement van de politieke wereld: regerings- en parlementsleden zouden waar dit relevant is, in hun communicatie de aandacht kunnen vestigen op het duurzame-ontwikkelingsbeleid in ons land, en op instrumenten als het federale plan en het federale rapport.⁵⁷

De inbreng van de civiele maatschappij

[39] Participatie is een belangrijk beginsel van duurzame ontwikkeling. Het houdt in dat de burger en zijn organisaties (de stakeholders) betrokken worden bij en deelnemen aan het beleid duurzame ontwikkeling. Het principe wordt in België ernstig genomen, schrijft Ingeborg Niestroy in de vermelde vergelijkende studie. Zo is ons land "*together with Finland and the UK the first country to establish a SD council*".⁵⁸

[40] De regering toonde de voorbije jaren op verschillende manieren dat ze rekening houdt met de inbreng van de maatschappelijke actoren. Zo komen regeringsleden jaarlijks tijdens de eerste algemene vergadering van de FRDO toelichten wat ze met het gevraagde advies hebben gedaan. Ook de grondige herwerking van het voorontwerp van het tweede federaal plan en de uitgebreide motivatienota die de regering opstelde als reactie op het advies van de raad over het voorontwerp van tweede plan, tonen de bereidheid om rekening te houden met de opinie van de maatschappelijke actoren. De rondetafelconferenties die de FRDO met regeringsleden organiseert over duurzame-ontwikkelingsthema's zijn hier eveneens een belangrijke indicator, en de raad hoopt dat de regering die traditie in ere zal houden. Zo zou de raad graag een rondetafel organiseren met de Eerste minister en de Staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling ter voorbereiding van de volgende Lentetop van de Europese Unie.

[41] De FRDO waardeert dat de civiele maatschappij niet over het hoofd wordt gezien bij een aantal recente beleidsontwikkelingen. Zo vermeldt het tweede plan dat "*Bij de ontwikkeling van een nationale strategie van bij het begin duidelijk gemaakt moet worden hoe de verschillende maatschappelijke actoren daarbij betrokken worden: adviesraden, wetenschappers, ngo's, bedrijven, bevolking.*"⁵⁹. In § 22 van dit advies verwees de raad reeds naar de participatie bij het uitwerken van een duurzame-ontwikkelingseffectbeoordeling voor het federale beleid. Maar ook voor thema's als maatschappelijk verantwoord ondernemen, ethisch beleggen en een duurzame-productenstrategie is overleg gepland met de civiele maatschappij.⁶⁰

[42] Het tweede plan stelt terecht dat "*Participatie echter meer is dan alleen maar deelnemen aan maatschappelijke debatten of aan de voorbereiding van het federale duurzame-ontwikkelingsbeleid. Het betekent ook het opnemen van verantwoordelijkheden. De betrokken groepen in de samenleving kunnen ook op andere manieren actief meewerken aan de realisatie van een duurzame ontwikkeling.*"⁶¹ Het plan haalt als voorbeeld partnerschappen aan van actoren rond projecten van duurzame ontwikkeling, waarbij de overheid wel een rol kan spelen door zelf als partner deel te nemen of door 'platformen' te creëren met de verschillende stakeholders. De FRDO is het ermee eens dat de verschillende maatschappelijke actoren inderdaad ook een rol kunnen en moeten spelen om duurzame ontwikkeling in ons land te bevorderen, en de raad zal initiatieven op dit vlak stimuleren bij zijn leden.

⁵⁷ De raad wees er in dit verband in zijn advies over het voorontwerp van tweede plan op dat de regering in zijn communicatie, bv; rond de bijzondere ministerraad van Oostende, te weinig aan het plan duurzame ontwikkeling refereerde (2004a04 § 75)

⁵⁸ Ingeborg Niestroy (EEAC) "Sustaining sustainability", december 2004, p 12

⁵⁹ § 4403 Federaal Plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008

⁶⁰ Cf Federaal Plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008

⁶¹ Federaal Plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008, § 4311

Beter communiceren over duurzame ontwikkeling

- [43] Het concept van duurzame ontwikkeling is nog steeds onbekend, en dus ook onbemind, bij het brede publiek. Het is dan ook nodig te investeren in een communicatiestrategie, die *“erop gericht moet zijn consumenten en producenten aan te zetten om de noodzakelijke gedragsveranderingen te realiseren.”*⁶² Hierbij is het belangrijk duurzame ontwikkeling concreet te maken als een project van leven, werken, wonen, consumeren, ons verplaatsen ... dat tot doel heeft de levenskwaliteit van onze en de volgende generaties te vrijwaren en te vergroten. Voorbeeldprojecten en *best practices* zijn hier nuttig als vertrekpunt, en waar mogelijk dient de communicatie te verwijzen naar de leefwereld van de burger. Het is ook belangrijk om duidelijk te maken voor welke keuzes we staan in onze maatschappij, onder meer door verschillende mogelijke scenario's te schetsen.
- [44] Duurzame ontwikkeling is een ruim domein waarover veel te zeggen valt. Om er efficiënt over te communiceren met een ruim publiek, kan men zich echter best beperken tot een aantal prioriteiten. De raad vindt het dan ook positief dat de staatssecretaris in haar beleidsnota zeven concrete thema's als prioritaire aandachtspunten naar voren schuift: buurtdiensten ontwikkelen, duurzame-productenstrategie, maatschappelijk verantwoord ondernemen, ethisch beleggen, minder gebruik van natuurlijke hulpbronnen, de juiste prijs en energiezuinige gebouwen. De FRDO waardeert tevens het overheidsinitiatief om jaarlijks een “Week van de Duurzame Ontwikkeling” te organiseren. In dit kader zal de raad in 2005 trouwens een symposium organiseren over communicatie rond duurzame ontwikkeling, waar voorstellen aan bod zullen komen voor een communicatiestrategie van de verschillende actoren.
- [45] Aansluiten bij de leefwereld van de burger houdt in dat er voldoende aandacht moet gaan naar duurzame ontwikkeling op lokaal niveau. Het tweede plan stelt terecht dat *“lokale Agenda's 21 als hefboom kunnen dienen om de communicatie tussen de bevolking en de besluitvormers op lokaal niveau te bevorderen”*.⁶³ Het is dan ook belangrijk bij de in § 10 vermelde coördinatie van het beleid op verschillende niveaus, rekening te houden met de lokale overheden, en - zoals de Staatssecretaris in haar beleidsnota belooft- concrete initiatieven op het terrein te ondersteunen.
- [46] Een communicatiestrategie op het vlak van duurzame ontwikkeling dient ook aandacht te hebben voor de negatieve impact van bepaalde vormen van reclame, die aanzetten tot een niet-duurzaam consumptiegedrag. In dit verband vindt de raad het positief dat de POD Consumentenzaken dit jaar drie acties zal ondernemen om de consument beter te informeren over consumptiekeuzes en jonge consumenten meer bewust te maken van de invloed van reclame.⁶⁴

⁶² Memorandum aan de nieuwe federale regering 2003a04 § 43

⁶³ Federaal Plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008, § 1331

⁶⁴ Federaal Plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008, § 30218 en volgende

Bijlage 1. Aantal aanwezige en vertegenwoordigde stemgerechtigde leden op de algemene vergadering van 3 februari 2005 voor dit advies

- o de 4 voor- en ondervoorzitters:
Dhr T. Rombouts, Mme C. Gernay, Mme A. Panneels, dhr R. Verheyen
- o 3 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming:
Mevr. V. Kochuyt (Birdlife Belgium), Dhr J. Turf (Bond Beter Leefmilieu, BBL), M. D. Van Eeckhout (Inter-Environnement Wallonie)
- o 5 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking:
Dhr B. Bode (Broederlijk Delen), Mme B. Gloire (Oxfam-Solidarité), Dhr G. Fremout (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, VODO), Dhr K. Teck (11.11.11), M. L. Langouche (Iles de Paix), M. J-M. Swalens (ACODEV)
- o de 2 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties die de belangen van verbruikers verdedigen:
Mme C. Rousseau (CRIOC), dhr R. Renaerts (OIVO)
- o 4 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties:
Dhr J. Decrop (Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique, CSC), Mme I. Dekelper (CGSLB), M J. Piette (CSC), M. D. Van Daele (FGTB)
- o de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties:
Mevr. C. Bosch (FEVIA), Mme I. Chaput (Federatie van de Chemische Industrie van België, Fedichem), M. A. Deplae (Union des classes moyennes), Mme M-L. Semaille (FWA), Dhr P. Vanden Abeele (Unie van Zelfstandige Ondernemers, UNIZO), Mevr C. Ven (Verbond van Belgische Ondernemingen, VBO)
- o 0 van de 2 vertegenwoordigers van de energieproducenten:
- o 2 van de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus:
Prof. M. Carnol (Université de Liège, ULg), Prof. L. Hens (Vrije Universiteit Brussel, VUB)

Totaal: 26 van de 38 stemgerechtigde leden

Bijlage 2. Vergaderingen voor de voorbereiding van dit advies

De werkgroep *Strategieën voor duurzame ontwikkeling* organiseerde voor dit advies een hearing op 6 januari 2005 met vertegenwoordigers van ICDO, POD DO en Task Force DO. Daarnaast vonden nog twee werkgroepvergaderingen plaats om dit advies voor te bereiden: op 9 december 2004 en 18 januari 2005

Bijlage 3. Deelnemers aan de voorbereiding van dit advies

Voorzitter en ondervoorzitter van de werkgroep

Mme Jacqueline MILLER (EEB) – ondervoorzitter,

Stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

M. Jehan DECROP (CSC)
Mme Anne DE VLAMINCK (IEW)
Dhr Geert FREMOUT (VODO),
Mvr Valérie KOCHUYT (Natuurpunt),
Dhr Fré MAES (ABVV)
Mme Edilma QUINTANA (CNCD),
De heer Edward ROOSENS (VBO)
Mme Marie-Laurence SEMAILLE (FWA)
Dhr Jan TURF (BBL)

Andere deelnemers aan de werkgroep

Prof. Jacques KUMMER (ULB)
Prof. Hendrik VOS (UGent)

Secretariaat

Jan DE SMEDT, Koen MOERMAN